

УДК 378.016:373.3.011.3-051:[159.9:37]:001.814

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.17>

Тетяна ЯКОВИШИНА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Пластова, 31, м. Рівне, Україна, 33028
ORCID: 0000-0001-9507-3621

Бібліографічний опис статті: Яковишина, Т. (2025). Критерії готовності учителів початкових класів до організації та проведення психолого-педагогічних досліджень. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 121–128, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.17>

**КРИТЕРІЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

У статті порушено актуальну проблему формування готовності майбутніх учителів початкових класів до організації та проведення психолого-педагогічних досліджень у контексті сучасних вимог до професійної підготовки педагогічних кадрів. Висвітлено значення науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти як невід'ємної складової їхнього професійного становлення, здатної інтегрувати теоретичні знання, практичні навички та особистісні якості. Окреслено цільові орієнтири такої підготовки, зумовлені потребами інноваційної економіки, розвитком інформаційного суспільства та необхідністю формування компетентних, креативних, здатних до самоосвіти фахівців.

Авторка розкрила сутність поняття «критерії готовності» у психолого-педагогічних дослідженнях, визначивши їхні функції, типи та вимоги до формулювання. Запропоновано чотири ключові критерії готовності здобувачів: мотивація до науково-дослідницької діяльності, самооцінка дослідницької готовності, інтелектуально-логічні здібності та здатність до самоврядування в науково-дослідницькому процесі. Для кожного критерію наведено відповідні показники та рівневі характеристики (високий, середній, низький рівні), що дає змогу здійснювати комплексну діагностику дослідницької компетентності.

Висвітлено результати опитування студентів, яке засвідчило позитивне ставлення більшості з них до науково-дослідницької діяльності, а також виявило бар'єри, що обмежують активну участь у дослідженнях: перевантаженість навчальним планом, недостатній рівень підготовки, невпевненість у власних силах. Авторка дійшла висновків, що ефективне формування дослідницької готовності можливе лише за умови інтеграції науково-дослідницької роботи в усі етапи освітнього процесу, забезпечення методичного супроводу, наставництва та створення сприятливого мотиваційного середовища.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці програм і методик цілеспрямованого формування готовності здобувачів до наукової роботи, вивченні психологічних чинників дослідницької активності та впровадженні тренінгових й модульних курсів для розвитку дослідницьких здібностей.

Ключові слова: вчитель початкових класів, готовність майбутнього вчителя, здобувачі вищої освіти, критерії готовності, освітній процес закладів вищої освіти, науково-дослідницька діяльність, психолого-педагогічні дослідження.

Tetiana YAKOVYSHYNA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy Rivne State University of the Humanities, Plastova str., 31, Rivne, Ukraine, 33000

ORCID: 0000-0001-9507-3621

To cite this article: Yakyvyshyna, T. (2025). Kryterii hotovnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv do orhanizatsii ta provedennia psykholoho-pedahohichnykh doslidzhen [Criteria for the readiness of future primary school teachers to organize and conduct psychological and pedagogical research]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 121–128, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.17>

**CRITERIA FOR THE READINESS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS
TO ORGANIZE AND CONDUCT PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL RESEARCH**

The article raises the topical issue of preparing future primary school teachers to organize and conduct psychological and pedagogical research in the context of modern requirements for the professional training of teaching staff. It highlights

the importance of research activities for higher education students as an integral part of their professional development, capable of integrating theoretical knowledge, practical skills, and personal qualities. The article outlines the objectives of such training, which are determined by the needs of an innovative economy, the development of the information society, and the need to train competent, creative, and self-educated specialists.

The author reveals the essence of the concept of "readiness criteria" in psychological and pedagogical research, defining their functions, types, and requirements for formulation. Four key criteria for the readiness of applicants are proposed: motivation for scientific and research activities, self-assessment of research readiness, intellectual and logical abilities, and the ability to self-manage in the scientific and research process. For each criterion, corresponding indicators and level characteristics (high, medium, low levels) are given, which makes it possible to carry out a comprehensive diagnosis of research competence.

The results of a student survey are presented, which showed that many students have a positive attitude towards scientific research activities, but also revealed barriers that limit active participation in research: overload with the curriculum, insufficient level.

Key words: *primary school teacher, future teacher readiness, higher education students, readiness criteria, educational process in higher education institutions, scientific and research activities, psychological and pedagogical research.*

Актуальність дослідження. Науково-дослідницька діяльність є невід'ємною складовою підготовки висококваліфікованих фахівців у закладах вищої освіти України. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства, інтеграції у європейський освітній простір та переходу до інноваційної економіки наука в системі вищої освіти відіграє стратегічно важливу роль. Вона не лише сприяє формуванню критичного мислення, творчого підходу до розв'язання проблем, а й готує здобувачів до участі в розбудові знаннєвого суспільства.

Участь здобувачів у наукових дослідженнях має декілька ключових напрямів: підготовка курсових та кваліфікаційних робіт, участь у наукових гуртках, конференціях, конкурсах наукових робіт, грантових та проєктних програмах. Така активність сприяє не лише поглибленню фахових знань, а й розвитку навичок пошукової, аналітичної, експериментальної роботи. Особливо важливо, що студенти вчать працювати з джерелами, критично аналізувати інформацію, формулювати гіпотези й доводити їх практично (Standart vyshchoi osvity Ukrainy).

Однією зі складових науково-дослідницької діяльності здобувачів гуманітарного університету є психолого-педагогічні дослідження. Цільові орієнтири формування готовності студентів закладу освіти до психолого-педагогічних досліджень визначаються, перш за все, вимогами ринкової економіки щодо підвищення загальної професійної компетентності фахівців нового типу. Сучасне суспільство ставить перед усіма типами закладів вищої освіти завдання підготовки випускників, здатних орієнтуватися в мінливих життєвих ситуаціях, самостійно здобувати необхідні знання; критично та творчо мислити, бачити проблеми, що

виникають, та шукати шляхи їх раціонального вирішення, використовуючи сучасні технології; компетентно працювати з інформацією; бути комунікабельними, контактувати в різних соціальних групах. Це зумовлює необхідність нового підходу до підготовки сучасного фахівця як процесу професійного розвитку особистості, що базується на творчому характері професійної освіти та спрямований на формування професійної компетентності, здатності до самоорганізації та конкурентоспроможності на ринку праці.

По-друге, цільові орієнтири формування готовності здобувачів гуманітарного закладу вищої освіти до психолого-педагогічних досліджень визначаються новими вимогами до підготовки педагога. Сучасний учитель повинен володіти діагностичними методами та методами особистісного розвитку вихованців, вміти розв'язувати освітні та виховні завдання в процесі професійної діяльності на високому науковому рівні. Для цього випускники гуманітарних закладів вищої освіти повинні вміти організовувати освітній процес на принципах цілісного підходу та будувати педагогічну взаємодію на діалогічній основі; володіти особистісно орієнтованими освітніми технологіями; встановлювати професійний та особистісний контакт з батьками студента (Zaitseva S., 2018).

По-третє, цільові орієнтири формування готовності майбутніх учителів початкових класів до психолого-педагогічних досліджень визначаються затребуваністю соціальних технологій управління людськими ресурсами в умовах сучасної ринкової економіки. В останнє десятиліття, коли завдання розвитку особистості стали пріоритетними, будь-яке продуктивне дослідження в галузі соціальної

взаємодії має бути психолого-педагогічним: розкривати педагогічні умови розвитку мотивації та творчого мислення, формувати навички та вміння психолого-педагогічної діагностики, готовності людини до навчання упродовж усього життя (Radiuk I., 2022).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості підготовки здобувачів у гуманітарних закладах вищої освіти, формування їхньої компетентності стали предметом вивчення таких науковців, як І. Бега, М. Гриньової, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Н. Ничкало, Н. Сас, А. Сбруєвої, С. Сисоєвої, О. Скрипченко та ін.). Дослідники Г. Стефанюк, О. Крушельницька, В. Шейко і Н. Кушнарєнко, Г. Цехмістрова свою увагу зосередили на теорії та методиці наукових досліджень, які вивчаються здобувачами вищої освіти в межах навчальної компоненти. Так, у дослідженні Л. Ткачук проаналізовано систему науково-дослідної роботи здобувачів як основи формування їхньої професійної компетентності (Ткачук Л., 2013). Дослідники М. Головкова та Ю. Єрмак на основі аналізу науково-педагогічних джерел, характеризують етапи дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти, зазначаючи, що її ефективність залежатиме від теоретичних знань (Holovkova M., Yermak Yu., 2021).

Мета дослідження – окреслити сутність поняття «науково-дослідницька діяльність здобувачів», схарактеризувати компоненти й критерії готовності майбутніх учителів початкових класів до організації та проведення психолого-педагогічних досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти – це систематичний процес пошуку, аналізу, осмислення та застосування нових знань, спрямований на формування дослідницьких умінь і розвиток творчого мислення студентів. Вона є важливим компонентом освітнього процесу, що поєднує академічне навчання з практичним досвідом наукової роботи.

Для багатьох здобувачів наука починається з цікавості: чому саме так працює суспільство, як удосконалити певну технологію, чи можливо змінити освітню систему? Ці питання стають основою для тем курсових і кваліфікаційних робіт, студентських конференцій, дослідницьких проєктів. На цьому етапі здобувачі навча-

ються формулювати проблеми, визначати мету та завдання дослідження, добирати методи, аналізувати результати та робити обґрунтовані висновки.

Науково-дослідницька діяльність сприяє розвитку важливих навичок: самостійного мислення, логічного аналізу, вміння працювати з джерелами, формулювати аргументи й відстоювати власну позицію. Крім того, вона допомагає розвивати відповідальність, самодисципліну та наполегливість – якості, які необхідні не лише в науці, а й у будь-якій професійній діяльності (Radiuk I., 2022).

Таким чином, науково-дослідницька діяльність – це не просто обов'язкова частина навчання, а простір для самореалізації, творчості та інтелектуального розвитку. Її значення важко переоцінити, адже саме вона формує покоління свідомих, відповідальних і компетентних громадян, здатних змінювати світ на краще.

У сучасній системі вищої педагогічної освіти все більшої ваги набуває підготовка здобувачів до самостійної наукової роботи, зокрема – до проведення психолого-педагогічних досліджень. Це не лише етап навчання, а й важливий чинник формування майбутнього фахівця, здатного аналізувати освітню реальність, виявляти актуальні проблеми, розробляти та впроваджувати ефективні педагогічні рішення (Radiuk I., 2022).

Психолого-педагогічне дослідження – це складний процес, що поєднує знання з психології, педагогіки, методології науки та практичного досвіду. Готовність здобувача до такого дослідження означає наявність комплексу знань, умінь, дослідницьких навичок, а також – внутрішньої мотивації до осмислення педагогічних явищ та вдосконалення освітнього процесу (Skrypnyk N., 2023).

Результати опитування здобувачів другого курсу педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету щодо важливості науково-дослідницької діяльності для їхнього професійного становлення засвідчили високий рівень усвідомлення її значущості. Так, 55% респондентів вважають наукову роботу невід'ємною частиною професіоналізму сучасного вчителя. Ще 33% студентів схильні підтримувати цю думку, а 8% ще не визначилися. Лише 4% опитаних не бачать

у науковій діяльності важливого елементу професійного зростання.

Аналіз причин, що обмежують залученість здобувачів до психолого-педагогічних досліджень, виявив, що головною перешкодою є брак часу через щільний навчальний план (26%). Іншими вагомими факторами є відсутність інтересу (19%) та недостатня підготовка у сфері організації та проведення наукових досліджень (33%).

У процесі наукової діяльності здобувачі найчастіше стикаються з такими викликами: планування та організація досліджень, включаючи експериментальну роботу (25%); аналіз наукової літератури (19%); інтерпретація власних даних та застосування математичних методів (48%); а також технічні аспекти оформлення наукових робіт (18%).

Отже, формування дослідницької готовності починається ще на початкових етапах навчання. У процесі вивчення базових дисциплін здобувач знайомиться з теоретичними засадами наукової діяльності, опановує методи збору та аналізу даних, вчиться ставити проблему та формулювати гіпотези. Надалі – через участь у наукових гуртках, конференціях, написання курсових і кваліфікаційних робіт – відбувається поступове занурення в науково-дослідницьку діяльність.

У контексті нашого дослідження ми вважаємо вагомим висновки науковиці Т. Махомети, яка визначила ключові напрями для покращення навчально-пізнавальної діяльності студентів. Зокрема, це: формування здобувача як активного суб'єкта майбутньої професійної діяльності; створення в освітньому середовищі умов, що стимулюють пізнавальний та творчий потенціал студентів; розробка чіткого плану дій для викладачів та здобувачів вищої освіти, необхідного для якісного засвоєння знань; розвиток у всіх учасників освітнього процесу здатності до рефлексії; створення психолого-педагогічних передумов для активізації пізнавальної діяльності студентів та реалізації їхнього творчого потенціалу (Makhometa T., 2010).

Важливим показником готовності до організації та проведення психолого-педагогічних досліджень є здатність здобувача поєднувати теоретичні знання з педагогічною практикою. Адже саме в реальному освітньому середовищі виникають питання, що потребують глибокого

аналізу: мотивація учнів до навчання, особливості взаємодії вчителя й дитини, ефективність інноваційних методик тощо. Лише дослідник, який володіє критичним мисленням, емпатією та здатністю до рефлексії, може глибоко проникнути в суть цих процесів.

Однак, не менш важливим є психологічний компонент готовності: рівень самостійності, відповідальності, внутрішня мотивація до пізнання, вміння долати труднощі й працювати з інформаційною невизначеністю. Саме такі якості вирізняють справжнього дослідника в галузі психолого-педагогічної науки.

На жаль, не всі здобувачі вищої освіти відчують упевненість у власних дослідницьких силах. Це може бути зумовлено як недостатнім рівнем підготовки, так і браком наукового супроводу, відсутністю практичного досвіду або страхом перед складністю дослідження. Саме тому важливою є роль викладача-наставника, який не лише навчає, а й надихає, підтримує, створює умови для наукового пошуку.

Отже, готовність здобувачів вищої освіти до психолого-педагогічних досліджень – це багатогранне явище, яке потребує системної підтримки, інтеграції теорії та практики, розвитку дослідницької культури. Лише за таких умов майбутній педагог зможе не просто виконати наукову роботу, а стати мислячим, свідомим творцем змін в освіті.

У психолого-педагогічних дослідженнях критерії трактуються як визначені ознаки, показники або умови, за якими здійснюється оцінка, аналіз і вимірювання ефективності, результативності чи наявності певних психолого-педагогічних явищ, процесів або впливів. У спеціальній літературі зазначається, що критерії – це ознаки, виходячи з яких проводиться оцінка, визначення чи класифікація чогось. Критерії готовності студентів гуманітарного закладу вищої освіти були розроблені на основі структуроутворюючих елементів готовності студентів до психолого-педагогічного дослідження (Dubaseniuk O., 2016).

Насамперед з'ясуємо функції критеріїв. Так, як було зазначено вище, вони виконують роль еталону або мірила, з яким порівнюється стан, рівень або якість досліджуваного явища. Вони потрібні для: об'єктивної оцінки рівня сформованості певної якості (наприклад, професійної компетентності студента); діагностики психо-

лого-педагогічних процесів (мотивації, рівня розвитку мислення, емоційної сфери тощо); відстеження динаміки змін у ході експерименту (Vitchenko A., Vitchenko A., 2020).

Окрім того, критерії є складовими методики дослідження, оскільки у структурі методики дослідження вони є частиною оцінювального інструментарію, разом з показниками, методами збору даних та інтерпретації результатів.

У психолого-педагогічних дослідженнях вирізняють такі типи критеріїв: змістові – відповідають на питання що оцінюється (наприклад, сформованість пізнавальної активності); рівневі – відображають ступінь прояву ознаки (високий, середній, низький рівень); формальні/кількісні – можуть бути представлені у вигляді чисел, балів, шкал; якісні – описові характеристики (наприклад, прояв здатності до емпатії у взаємодії) (Dubaseniuk O., 2016).

Розрізняють вимоги до критеріїв: об'єктивні (не залежати від суб'єктивної думки дослідника), науково обґрунтовані, операційно-діяльнісні (тобто придатними до вимірювання), доступні для практичного використання.

Критерії формують загальні напрямки оцінки, а показники – це конкретні, деталізовані прояви, які дозволяють виявити наявність чи відсутність певного критерію. Наприклад: критерій – комунікативна компетентність. Показники – здатність висловлювати думку, слухати інших, вирішувати конфлікти.

Отже, у психолого-педагогічних дослідженнях критерії – це інструмент наукової оцінки, що дозволяє зробити дослідження структурованим, валідним і надійним. Вони забезпечують зв'язок між теоретичними положеннями і практичним вимірюванням досліджуваного явища.

Ми пропонуємо кілька критеріїв готовності здобувачів гуманітарного університету до психолого-педагогічного дослідження, кожному з яких відповідають свої показники.

1. Мотивація науково-дослідницької діяльності студентів. Цей критерій відображає внутрішню потребу та інтерес здобувача до участі в науково-дослідницькому процесі. Мотивація є рушієм активної пізнавальної діяльності, сприяє наполегливості, ініціативності, цілеспрямованості та залученню до досліджень не лише в межах навчального плану, а й поза ним. Показники цього критерію: усвідомлення необхідності науково-дослідної діяльності, роз-

витку свого інтелектуального, творчого потенціалу.

2. Самооцінка готовності здобувачів до науково-дослідної діяльності. Відображає здатність студента критично осмислювати свій рівень підготовленості до наукової роботи, усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, прагнути до вдосконалення. Така самооцінка ґрунтується на рефлексії власних дій, цілей, результатів, що є ознакою високого рівня наукової культури. Показники цього критерію: володіння методами рефлексії цілей, процесу, результатів науково-дослідної діяльності.

3. Інтелектуально-логічні здібності. Цей критерій характеризує когнітивну компетентність здобувача, здатність до аналітичного, критичного мислення, логічного структурування інформації, узагальнення та висунення гіпотез. Він також включає усвідомлене володіння науковими методами пізнання, що є основою для побудови самостійного дослідження. Показники цього критерію: наявність цілісної, особистісної системи знань про методи наукового пізнання, їх можливостей для творчої самореалізації та саморозвитку у науково-дослідній діяльності.

4. Здібності здобувачів до самоврядування в науково-дослідній діяльності. Цей критерій відображає самостійність, ініціативність та організованість здобувача у процесі наукового пізнання. Він включає здатність самостійно планувати, організовувати, контролювати та коригувати свою дослідницьку діяльність, а також підтримувати психологічну стійкість і мотивацію в дослідницькому середовищі. Показники цього критерію: володіння формами і методами самостійної науково-дослідної діяльності; прагнути ситуації емоційної стабільності, активності й конструктивності.

Кожен з перелічених критеріїв відображає ключовий компонент готовності здобувачів до психолого-педагогічного дослідження – від мотиваційного та когнітивного до особистісно-вольового. Їх комплексне врахування дає змогу повно й об'єктивно оцінити рівень науково-дослідної компетентності здобувачів гуманітарного профілю.

Схарактеризуємо рівні сформованості за кожним із чотирьох запропонованих критеріїв готовності здобувачів гуманітарного університету до психолого-педагогічного дослідження.

1. Критерій: мотивація науково-дослідницької діяльності здобувачів

Високий рівень: здобувач усвідомлює значення науково-дослідної діяльності, проявляє сталий інтерес до науки, активно долучається до наукових заходів (конференцій, проєктів, публікацій), ініціює власні дослідження.

Середній рівень: здобувач має загальне розуміння цінності наукової діяльності, бере участь у деяких заходах з ініціативи викладачів, може виконувати дослідження за умови підтримки.

Низький рівень: мотивація ситуативна або відсутня, студент не виявляє інтересу до науки, не бере участі в наукових ініціативах, виконує дослідження формально або під тиском.

2. Критерій: самооцінка готовності здобувачів до науково-дослідної діяльності

Високий рівень: студент володіє навичками саморефлексії, чітко оцінює власні знання, вміння й потреби, здатен самостійно визначати напрямки для вдосконалення.

Середній рівень: частково усвідомлює свої сильні та слабкі сторони в дослідницькій діяльності, здатен приймати зовнішню оцінку, потребує допомоги у формуванні реалістичної самооцінки.

Низький рівень: не здатен об'єктивно оцінити свої дослідницькі здібності, демонструє невпевненість або, навпаки, завищену самооцінку без відповідних навичок рефлексії.

3. Критерій: інтелектуально-логічні здібності

Високий рівень: здобувач демонструє глибоке розуміння логіки наукового пізнання, здатний аналізувати інформацію, робити висновки, формулювати гіпотези, застосовує різні методи дослідження творчо.

Середній рівень: має загальне уявлення про наукові методи, здатен до логічного мислення, але потребує допомоги в узагальненні, систематизації знань та застосуванні їх у практиці.

Низький рівень: слабо орієнтується у наукових методах, труднощі з логічним аналізом і структуруванням матеріалу, не виявляє здатності до побудови власного дослідницького задуму.

4. Критерій: здібності здобувачів до самоврядування в науково-дослідній діяльності

Високий рівень: студент вміє самостійно організовувати свою наукову діяльність, ставити цілі, планувати дослідження, зберігає емо-

ційну стабільність, демонструє наполегливість і конструктивність у складних ситуаціях.

Середній рівень: може організувати дослідницьку діяльність за підтримки викладача, має базові навички саморегуляції, але потребує зовнішнього стимулювання.

Низький рівень: виявляє пасивність або залежність у процесі дослідження, не планує свої дії, швидко втрачає мотивацію при труднощах, не контролює емоційний стан.

Нами розроблено та апробовано діагностичну анкету для здобувачів вищої освіти, мета якої – виявити рівень готовності студентів до організації та проведення психолого-педагогічного дослідження.

Інструкція: оберіть один із варіантів відповіді, який найбільше відповідає вашій думці.

Шкала відповідей:

1 – повністю не погоджуюсь

2 – скоріше не погоджуюсь

3 – частково погоджуюсь

4 – скоріше погоджуюсь

5 – повністю погоджуюсь

Критерій 1: мотивація до науково-дослідницької діяльності

№	Твердження	1	2	3	4	5
1.1	Я вважаю науково-дослідну діяльність важливою для мого особистісного і професійного розвитку					
1.2	Мені цікаво брати участь у наукових проєктах, конференціях, писати статті					
1.3	Я прагну розвивати свій інтелектуальний і творчий потенціал через дослідження					

Критерій 2: самооцінка готовності до науково-дослідної діяльності

№	Твердження	1	2	3	4	5
2.1	Я знаю свої сильні та слабкі сторони у науково-дослідницькій роботі					
2.2	Я здатен(на) аналізувати цілі, процес і результати своєї наукової діяльності					
2.3	Я усвідомлюю, наскільки я підготовлений(на) до виконання психолого-педагогічного дослідження					

Критерій 3: інтелектуально-логічні здібності

№	Твердження	1	2	3	4	5
3.1	Я володію знаннями про основні методи наукового пізнання					
3.2	Я здатен(на) логічно мислити, аналізувати, робити обґрунтовані висновки					
3.3	Я можу застосовувати наукові методи для реалізації власних ідей.					

Критерій 4: здібності до самоврядування в науково-дослідній діяльності

№	Твердження	1	2	3	4	5
4.1	Я можу самостійно організовувати наукове дослідження (ставити мету, планувати, добирати методи тощо).					
4.2	Я здатен(на) зберігати емоційну стабільність і продуктивність у складних дослідницьких ситуаціях					
4.3	Я проявляю активність й ініціативу у науковій роботі.					

Інтерпретація результатів: за кожним критерієм підраховується сума балів за всі твердження (максимум – 15).

Рівні сформованості критерію

Сума балів	Рівень
13–15	Високий
9–12	Середній
3–8	Низький

Отже, науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти в Україні має значний потенціал. Для його реалізації важливо створювати сприятливі умови – мотиваційні, матеріально-технічні та інституційні. Саме через розвиток студентської науки формується нове покоління дослідників, здатних мислити, аналізувати й змінювати світ навколо себе.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозво-

лило окреслити комплекс критеріїв готовності здобувачів гуманітарного університету до організації та проведення психолого-педагогічного дослідження, серед яких: мотивація до науково-дослідницької діяльності, самооцінка дослідницької готовності, інтелектуально-логічні здібності та здатність до самоврядування в науковому процесі. Застосування відповідних показників і рівневої характеристики дало змогу створити діагностичний інструментарій для виявлення рівня сформованості дослідницької компетентності здобувачів.

Аналіз емпіричних даних засвідчив загалом позитивне ставлення здобувачів до наукової діяльності, однак також виявлено низку бар'єрів, що заважають активній участі в дослідженнях: перевантаженість освітнім процесом, недостатній рівень підготовки, низька впевненість у власних силах тощо.

Психолого-педагогічне дослідження як вид професійної діяльності вимагає не лише знань і навичок, а й високого рівня особистісної зрілості, мотивації, саморефлексії та здатності до подолання труднощів. Саме тому підготовка здобувачів до наукової роботи повинна мати системний і комплексний характер, інтегруватися в усі рівні освітнього процесу, забезпечуватись науковим супроводом і мати відповідне методичне забезпечення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у: розробці програм та методик цілеспрямованого формування готовності здобувачів до наукової діяльності; поглибленому вивченні психологічних чинників, що впливають на дослідницьку активність; упровадженні тренінгових і модульних курсів, спрямованих на розвиток дослідницьких здібностей; вивченні ефективності наставництва як чинника успішної наукової соціалізації здобувачів; порівняльному аналізу досвіду підготовки студентів до дослідницької діяльності в українських і зарубіжних закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

- Вернидуб Р. Формування дослідницької компетентності студентів-бакалаврів педагогічних університетів. *Рідна школа*. 2012. № 6. С. 58-62.
- Вітченко А., Вітченко А. Основи наукових досліджень у вищій школі: підруч. Київ: ФОП Ямчинський О. 2020. 272 с.
- Головкова М., Єрмак Ю. Організація науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2021. № 2(1), С. 117-123.
- Дубасенюк О. Методологія та методи науково-педагогічного дослідження: навч.-методичний посібник. Житомир: Полісся, 2016. 256 с.

5. Зайцева С. Науково-дослідна діяльність як фундаментальна складова іміджу закладів вищої освіти. *Образ*. 2018. Вип. 3 (29). С. 74-83.
6. Махомета Т. Психолого-педагогічні особливості управління навчально-пізнавальної діяльності першокурсників. *Проблеми математичної освіти*: матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (24-26 листопада 2010 р.). Черкаси, 2010. С. 254-255.
7. Радюк І. Науково-дослідницька робота як складова професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів. *Молодь і ринок*. N 1 (199). 2022. С. 123-127.
8. Стандарт вищої освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti> (дата звернення: 22.07.2025).
9. Скрипник Н. Психолого-педагогічне дослідження та корегування професійних інтересів здобувачів вищої освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 2023. (2). С. 50-57.
10. Ткачук Л. Науково-дослідницька діяльність студентів – умова формування їх професійної компетентності. *Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективні технології навчання та виховання в контексті Болонського процесу»* 18-19 квітня 2013 р. Донецьк: ТОВ «Видавничо-поліграфічне підприємство «Промінь», 2013.

REFERENCES:

1. Vernyudub, R. (2012). Formuvannya doslidnytskoi kompetentnosti studentiv-bakalavriv pedahohichnykh universytetiv [Developing research skills in bachelor's degree students at teacher training universities]. *Ridna shkola*. N 6. 58-62. [in Ukrainian].
2. Vitchenko, A., Vitchenko, A. (2020). *Osnovy naukovykh doslidzhen u vyshchii shkoli: pidruch.* [Fundamentals of Scientific Research in Higher Education: Textbook] Kyiv: FOP Yamchynskiy O. [in Ukrainian].
3. Holovkova, M., Yermak, Yu. (2021). Orhanizatsiia naukovo-doslidnytskoi diialnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Organization of scientific and research activities for higher education students]. *Pedahohichni nauky: teoriia ta praktyka*. № 2(1). 117-123. [in Ukrainian].
4. Dubaseniuk, O. (2016). *Metodolohiia ta metody naukovo-pedahohichnoho doslidzhennia: navch.-metodychnyi posibnyk* [Methodology and methods of scientific and pedagogical research: teaching and methodological manual]. Zhytomyr: Polissia [in Ukrainian].
5. Zaitseva, S. (2018). Naukovo-doslidna diialnist yak fundamentalna skladova imidzhu zakladiv vyshchoi osvity [Research activity as a fundamental component of the image of higher education institutions.]. *Obraz*. V. 3 (29). 74-83. [in Ukrainian].
6. Makhometa, T. (2010). Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti upravlinnia navchalno-piznavalnoi diialnosti pershokursnykiv [Psychological and pedagogical features of managing the educational and cognitive activities of first-year students]. *Problemy matematychnoi osvity*: proceedings of the Scientific and Practical Conference. Cherkasy, 254-255. [in Ukrainian].
7. Radiuk, I. (2022). Naukovo-doslidnytska robota yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv [Research work as a component of professional training for future primary school teachers]. *Molod i rynek*. N 1 (199). 123-127. [in Ukrainian].
8. Standart vyshchoi osvity Ukrainy [Standard of higher education in Ukraine]. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti> [in Ukrainian].
9. Skrypnyk, N. (2023). Psykholoho-pedahohichne doslidzhennia ta korehuvannia profesiinykh interesiv zdobuvachiv vyshchoi osvity [Psychological and pedagogical research and adjustment of professional interests of higher education seekers]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. V. (2). 50-57. [in Ukrainian].
10. Tkachuk, L. (2013). Naukovo-doslidnytska diialnist studentiv – umova formuvannia yikh profesiinoi kompetentnosti [Scientific and research activities of students are a prerequisite for the development of their professional competence]. *Zbirnyk naukovykh prats Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Efektyvni tekhnologii navchannia ta vykhovannia v konteksti Bolonskoho protsesu»* 18-19 kvitnia 2013. Donetsk: TOV «Vydavnycho-polihrafichne pidpriemstvo «Promin» [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.08.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.09.2025
 Дата публікації: 03.11.2025